

Про касты

«Золота каста». Назва нового журналу викликає питання: що ж то за така каста, хто її представники? Ті, хто творять журнал, про кого в ньому пишуть, чи ті хто його читає? Чи всі вони разом? Чому «золота»? І з якого золота: металевого чи ментально-алхімічного?

Коли розмова заходить про касты, одразу пригадується Індія. Шудри, брахмани, кшатрії...

Кастовий устрій Індії — чи не найважливіша складова феноменальної «пластичної закованості» країни, що засмоктала, перемолола і поглинула все інородне, що намагалася тут домінувати: непереможного язичника Олександра Македонського, мусульманських афгансько-турецьких султанів та великих монголів, християн британців... Де вони? А Індія «стоїть». Тисячоліття за тисячоліттям. Скільки цивілізацій пережила: вавілоняни і єгиптяни, античні греки і римляни...

В індійському суспільстві є чотири головні касты: найнижча — *шудри* — прибиральники, різноробочі. Друга каста низу — *вайш'ї* (близько 30 % від загальної кількості населення) — ремісники, селяни, бізнесмени, торговці, банкіри. Ще вище в кастові ієрархії знаходяться — *кшатрії* (10–15 %) — воїни, правителі, царі. А найвища каста — *брахмани* (5–10 %) — священики, знавці святих текстів та релігійних ритуалів.

Є ще десятки і сотні каст за професіями, за рівнем соціальної ієрархії (більше трьох тисяч). Скажімо, якщо ви скажете шудрі, який прибирає та доглядає за помешканням родини з вищої касты, прибрати тротуар перед будинком, то образите не на жарт: «Що? Вулицю мести? Хай вам це роблять «спеціальні» вуличні шудри...»

Серед вайш'їв, як і серед шудр, є дуже багато «підкаст» за ремеслом...

Кшатрії — правителі, воїни. Знамениті індійські махараджі походять саме з цієї касты. Фантастичні кшатрійські родинні багатства накопичувалися віками. Коли «комуністично-схвильована» прем'єрка Індії Індіра Ганді запропонувала «багато-му» махараджі провінції Джайпур «поділитися з бідними», бідолаха відповів, що не в змозі це зробити. І коли в час «ікс» спеціальний підрозділ вивіз тільки з одного (серед десятків) палацу цього махараджі 40 тон золота, то він того практично не відчув і помітно біднішим не став...

Найцікавіша — найвища індійська каста — брахмани. «Це ПОРОДА, — сказала нам наш гід Інна Радхі, — їх одразу ж помітно, вони вирізняються своєю внутрішньою силою, мовою, поведінкою, поглядом, зрештою, і самою поставою...»

Колись брахманам було заборонено навіть брати гроші до рук. Вважалося, що контакт з «металом» породжує егоїзм, жагу накопичення і шкодить духовному шляху, медитації, цілісності та гармонійності. Брахманам і тепер не можна прагнути до накопичення. Проте, якщо раніше їх утримували інші касты — кшатрії та вайш'ї (а ті, взаєм, вчили їх праведності, справедливості, правді...), то зараз їм можна займатися інтелектуальною працею. Кіно і телебачення

в Індії — виключно брахманські професії, як і, скажімо, викладачі вузів. Кожна каста теж має свою ієрархію. Серед брахманів є вищі і нижчі за статусом. Найвищі — кашмірські брахмани (їх називають ще «брахманами брахманів») — арійці — синьоокі, русяві, світлошкірі. До кашмірських брахманів належала і вищезгадана Індара Ганді, але, вийшовши заміж за парса (не хінді), втратила касту (жінка в Індії «йде за чоловіком»)

Цікаво, що в Індії є люди, які знаходяться «поза кастами». Нижчі найнижчої касты (шудрів) — вуличні попрошайки, часто прокажені, дрібні злодії, вуличні факіри та «приборкувачі» кобр.

Є касты, які вищі за брахманів, — святі відлюдники, — ті, хто відмовився від світу, кар'єри, майна, сім'ї, і став на духовний шлях. Основою їх життя є медитація і спілкування з духовними сутностями.

Ми, європейці, в Індії також «поза кастами». Частіше нас вважають нижчими за шудрів, але «з набитими гаманцями». І ставлення відповідне, до парадоксальності подвійне — «захоплено-зневажливе».

«Якщо ти народився шудрою, то змушений все життя чемно зам'ятати вулицю. Тоді покращиш свою карму і, можливо, під час наступної інкарнації народишся в більш сприятливих умовах», — така формула тисячолітньої соціальної безконфліктності Індії.

Але касты були і є не тільки в Індії. Наведемо один приклад з історії. Ще колись дуже давно кастова організація суспільства існувала в давніх інків. В них навіть не виникало питання якогось соціального протистояння, чи,

як ми тепер називаємо, про-

Олег Головенський,
головний редактор
газети «Репортер»

форієнтації. Син селянина міг стати тільки селянином, син воїна — воїном, а царя — царем. По-іншому бути не могло, бо відразу ж після народження дитини її голову «заковували» в коробку спеціальної форми. І голова дитини безболісно набувала відповідної форми.

Селяни мали гостроконечну голову, солдати трикутну. Тому жоден солдат навіть не міг подумати про те, щоб стати царем (у царів були квадратні голови): «Що? Ти хочеш стати царем? Ха-ха. Та в тебе ж голова трикутна!» І ніяких тобі соціальних заворушень, «амбіції» — неможливі, як і революції. Тому суспільство інків було непорушним. І таким би й залишалось, якби не яйцеголові конкістадори, які не знали всіх тонкощів місцевого черепоформатування...

...Але повернемося до нашої касты — «золотої». Поливши перший номер журналу, відповідь щодо «адептів» золотої касты можемо знайти на 38-й і 39-й сторінках — ось вони, «зачинателі» «золотої касты», — Михайло Шпір і Володимир Ешкілев: головний редактор і шеф-редактор. В оточенні (аж на шістьох сторінках!) жіночих ніг, «гламурних» дам, стилістів-візажистів і каналізаційних люків. Презентація пройшла під закликком інсталяції Золотої доби міста. А Золота доба без специфічного прошарку населення — золотої касты, існувати не може.